

תוכנית לימודים חדשה לכיתה ו' - תשפ"ב (38 שעות)

להלן קישור למארז הלמידה הדינמי שבו מגוון חומרי לימוד לשימושכם בנושאי הלימוד השונים:

[מארז למידה דינמי - כיתות ו-ט](#)

ספר הלימוד: המאבק על הרוח, הוצאת מכון הר-ברכה

מבוא

היסטוריה, חקירת העבר, כתחום דעת עצמאי בעל כללים ומאפיינים ייחודיים מיתר המקצועות הנלמדים, מתחילה להילמד בכיתה ו'. החלטה פדגוגית זו מצביעה בראש ובראשונה על ההבנה שהמיומנויות הנדרשות, אפילו לצעדים הראשוניים, הינן מורכבות ומפותחות. ההיסטוריה הנלמדת בבית הספר אינה רק הכרת סיפורים שהתרחשו בעבר, אלא פיתוח המיומנויות הנדרשות לחקירת העבר, חשיפתו והדרך הראויה לספרו. המשימה הניצבת בפני הלומדים והמלמדים כאחד היא בעלת שני פנים שביניהם קיים מתח מובנה: הכרת הסיפור של העבר, כפי שהוא מסופר במקורות השונים ובספרי הלימוד, ובה בעת פיתוח מיומנויות של חשיבה ביקורתית, העשויות לאתגר את הסיפור שזה עתה נלמד. בהתאם לכך, תוכנית הלימודים לכיתות ו' מיועדת לספק לתלמידים את המיומנויות הראשוניות והבסיסיות לחשיבה על הסיפור ההיסטורי, ולצד זה לספר את תולדות תקופת הבית השני בעם היהודי ובאימפריות שהשפיעו על תולדות היהודים בתקופה זו.

א. מהי היסטוריה, ומדוע צריך ללמוד היסטוריה? (4 שעות)

נושא זה כולל, בראש ובראשונה, את הכרת ההגדרה הבסיסית להיסטוריה כחקירה וסיפור על אודות הפעילות האנושית (בשונה מתחומים העוסקים בחקר ובהכרה של תהליכים פיזיים וביולוגיים). היחידה תפתח בחשיבותם של לימודי ההיסטוריה מנקודת מבט יהודית ואנושית. יירכשו מושגי יסוד לארגון הזמן (צירי זמן שונים ומשמעויותיהם: לבריאת העולם, הספירה האזרחית וכד'), ויילמדו ההבדלים בין מקור ראשוני למשני. היחידה תסתיים בתיאור עבודת ההיסטוריון כחקירה של העבר באמצעות מקורות, וכאן יילמדו סוגי המקורות ההיסטוריים: תעודות כתובות, שרידים ארכיאולוגיים ועוד.

התלמידים:

1. יעמדו על חשיבותה של ההיסטוריה לזהות האישית והלאומית;
2. יבחינו בין היסטוריה לפרה-היסטוריה;
3. יכירו צירי זמן שונים, ובראשם את המניין לבריאת העולם ואת הספירה האזרחית;
4. יבחינו בין מקור ראשוני למשני;
5. יכירו את סוגי המקורות השונים המשמשים את ההיסטוריון.

שימו לב!

הנושאים הצבועים בוורוד אינם במיקוד הלמידה בשנה"ל תשפ"ב.

פרקי הלימוד (שעות הלימוד)	שאלת מוקד	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	מושגים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	"לב לדעת": דיון בערכים
מהי היסטוריה? (4 ש')	מהו ציר זמן היסטורי? אילו צירי זמן אנו מכירים מהחברה שסביבנו וממשפחתנו?	הכרת ציר הזמן ההיסטורי	• פרה-היסטוריה / היסטוריה (ראשית הכתב) • תקופה היסטורית, מאות • הספירה היהודית והאזרחית	• ציר זמן - הכנת ציר זמן משפחתי / עבודות שורשים - ארגון אירועים על ציר זמן [דיגיטלי] מתקופת האבות ועד ימינו [לבריאת העולם; למניין האזרחי; תקופות היסטוריות]	

"לב לדעת": דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
"זכור" – חשיבות הזיכרון	● תודעה לאומית - הכרת לוח השנה היהודי וחגי הזיכרון ● ציר זמן והבחנה בין מקורות מידע: התלמידים יביאו לכיתה מקורות היסטוריים בעלי אופי אישי או משפחתי, יערכו אותם על פני ציר הזמן ויסווגו את טיב המקורות (מסמכים רשמיים, זיכרונות אישיים, חפצים) ● השוואה: משחק תפקידים – סיפור אירוע מנקודות מבט שונות [לדוגמה: תיאור סדר היום בה' באייר תש"ח בעיני ילדה בירושלים, נער בקיבוץ בנגב, דוד בן גוריון, נערה ערביה ביפו;	● לפנה"ס / לספירה ● זכר ליציאת מצרים; זכר לבריאת העולם ● מקור ראשוני ומשני ● סוגי מקורות: ארכיאולוגיים (היסטוריה ופרה-היסטוריה); מילוליים (תעודות, כתבי היסטוריונים, סיפורים אישיים); חזותיים	זהות אישית ולאומית מצוות זיכרון יהודיות מקורות היסטוריים	מדוע חשוב ללמוד היסטוריה? ממה לומדים היסטוריה? מה ההבדל בין מקור ראשוני למקור משני? מהם המקורות הראשוניים ללימוד היסטוריה?	

ב. האימפריה הפרסית – שיטת השלטון הסובלנית (539 לפנה"ס – 332 לפנה"ס) (4 שעות)

האימפריה הפרסית היא האימפריה המזרחית הגדולה האחרונה שקדמה לכיבושי אלכסנדר מוקדון. מבחינת שטחה, הייתה זו האימפריה המזרחית הגדולה ביותר והיא הקיפה את שטחן של כלל האימפריות המזרחיות שקדמו לה (אשור, בבל, מצרים) ואף מעבר לכך: "מהודו ועד כוש". האימפריה התקיימה במשך כ-200 שנה, ובשיאה אף כבשה שטחים באירופה ואיימה על העולם היווני. בשונה מהאימפריות המזרחיות הקודמות, שנקטו בשיטות של הגליה (אשור, בבל) ושעבוד (מצרים), במטרה להחליש את האוכלוסיות הכבושות ועל ידי כך לדכא שאיפות של מרידה, האימפריה הפרסית נקטה בגישה שונה. החל בימי כורש, מייסד האימפריה, ננקטה גישה סובלנית כלפי עשרות העמים והתרבויות שחיו בשטחה. האימפריה הפרסית התאפיינה בהקמת מערכת פקידותית ענפה ומערכת תקשורת מפותחת שהייתה מבוססת על מערכת דואר יעילה, שהצליחה לחבר בין חלקי האימפריה ולגשר על המרחקים הגדולים. היחידה תעסוק בהגדרת המושג 'אימפריה' על היבטיו השונים, תוך שימוש באימפריה הפרסית להדגמת הסוגיות הכרוכות בשלטון אימפריאלי (שלטון על עמים זרים, בעיית תקשורת, מעמדו של השליט).

התלמידים:

1. יכירו את המושג 'אימפריה' כצורת ארגון מדינית;
2. יכירו אירועים מרכזיים בתולדות האימפריה: הקמת האימפריה, מלחמות פרס-יוון, כיבושי אלכסנדר מוקדון ונפילת האימפריה;
3. יכירו את דמותו של כורש ואת מדיניות הסובלנות;
4. יבינו את הסיבות הפוליטיות והדתיות לסובלנות הפרסית כלפי עמים וקבוצות שבשטחם;
5. יעמדו על חשיבותה של התקשורת להשגת שליטה יעילה בשטחי האימפריה.

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
סובלנות	• הבנייה ויישום של מושג היסטורי: אימפריה • קריאת מפה היסטורית: - כותרת ושטח המפה (חשיבות הנהרות; יבשה, ימים ועמים בשטח המפה); - תהליכי התפשטות (גבולות); - רשת הדרכים (חשיבות התקשורת); - מפה סטטית ומפה דינמית; - מקור היסטורי מול המפה – מגילת אסתר; • השוואה: פעילות אינטרנטית – אינטראקטיבית: אילו מדינות שקיימות היום	• אימפריה • האימפריות המזרחיות שנכבשו על ידי פרס ("מהודו ועד כוש ועד יוון": מצרים, אשור, בבל) • כורש • גליל כורש	<u>האימפריה של כורש</u> היקף שטחה של האימפריה – הפריסה הגיאוגרפית המגוון הדתי והאתני בממלכה דרכי שלטון וניהול האימפריה: צבא חזק הקמת רשת הדואר הקמת רשת דרכים הסובלנות הדתית של כורש (לעומת שיטות ההגליה והשעבוד של	כיצד הקים כורש את האימפריה הפרסית? האם גישת הסובלנות של כורש אכן יעילה יותר משלטון המבוסס על פחד והגליה?	האימפריה הפרסית (3 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפול מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
	נמצאות בשטחה של האימפריה הפרסית? • איסוף מידע: גליל כורש		האימפריות המזרחיות: מצרים, אשור, בבל		

ג. שיבת ציון – השיבה מגלות בבל והתקופה הפרסית (539 לפנה"ס – 332 לפנה"ס) (6 שעות)

בתקופה הפרסית חל שינוי דרמטי באופי החיים היהודיים. בשונה מתקופת בית ראשון, שבמהלכה עם ישראל לשבטיו חי בארץ ישראל תחת שלטון ישראלי (גם אם מפוצל לשתי ממלכות בחלק מהתקופה), הרי שבתקופת בית שני נוצרה לראשונה תופעת הגלות, הממשיכה ללוות את העם היהודי עד ימינו. כמו כן, לאורך כל התקופה הפרסית, ולמעשה לאורך מרבית ימי בית שני, חי העם היהודי תחת עולן של האימפריות העולמיות. המצב החדש היווה אתגר דתי ולאומי כאחד. במהלך התקופה הלכה והתבססה היהדות כאורח חיים המחייב כל פרט ופרט לנהוג בהתאם לחוקי התורה. על כן, בתקופה זו נוצרו המוסדות החברתיים והדתיים שביססו תהליכים אלו: הקריאה הציבורית בתורה, פרשנות התורה, מעמד הסופרים והחכמים. בד בבד, בית המקדש בירושלים התקבע כמרכז הדתי של העולם היהודי, תוך שלילת ניסיונות להקמת מרכזים מתחרים כגון המקדש השומרוני.

מטרות

התלמידים:

1. יבנו ציר זמן וימקמו עליו אירועים עיקריים בארץ ישראל במהלך התקופה הפרסית;
2. ינתחו ויעריכו את הדמויות העיקריות שפעלו בתקופה זו (זרובבל, עזרא, נחמיה);
3. יעמדו על ייחודה של שיבת ציון כתהליך של אוטונומיה דתית ללא ריבונות מדינית;
4. יכירו את הקשיים שעמם התמודדו שבי ציון (מצב כלכלי, התנכלות מצד האוכלוסייה המקומית, הפכפכות השלטון הפרסי);
5. יעריכו את חשיבותו של בית המקדש כמוקד החיים הדתיים;
6. יכירו את המוסדות החברתיים והדתיים ויעריכו את תרומתם להפצת התורה ולהנחלתה לציבור הרחב.

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
מרכזיותה של ארץ ישראל המחויבות למשפחה מול ציות לצו ההנהגה	• ציר זמן: אירועים מרכזיים בשיבת ציון • ניתוח טקסט בהקשרו: הצהרת כורש ליהודים (עזרא, א) • הוראה בין תחומית: תנ"ך כהיסטוריה • קריאת מפה: - יישובי היהודים בבבל - הדרך מבבל לירושלים • העשרה: העולים והנשארים - חיי היום יום בבבל: כתבי אל-יהודו - משחק תפקידים – דילמה משפחתית: לעלות או להישאר (מכתב מילד לילד)	• הצהרת כורש • אוטונומיה דתית – פחה ופחוה	<u>מבית ראשון לשני</u> • גלות אשור, חורבן הבית, גלות בבל • כיסופי הגולים לציון • הצהרת כורש (רשות לחזור לא"י ולבנות את בית המקדש; אוטונומיה דתית ולא מדינית) • שיבת ציון: העולים לעומת הנשארים בבבל • (העשרה: החיים בגולת בבל) <u>אתגרי הדור הראשון</u>	כיצד חודש היישוב היהודי בארץ ישראל, ומדוע הגולה המשיכה להתקיים?	שיבת ציון – ימי עזרא ונחמיה (4 ש')

קריאת התורה ושלשלת הקבלה - מעמד קריאת התורה (נחמיה ח) וקריאת התורה בבית הכנסת; משנת אבות א, א והדיוק במסירה; מחויבות לשמירת הלכה; לימוד תורה שמירת/כתיבת אמנה – הסכם	- הבניית דמויות היסטוריות לאור אתגרי התקופה [סוגיות זהותיות, כלכליות, תרבותיות-דתיות]: - עזרא - נחמיה • מיוזג מידע: השוואת כתבי ההרשאה של עזרא ונחמיה לעומת פעולותיהם	• עזרא • נחמיה • אנשי כנסת הגדולה • הסופרים • "סייג לתורה" • כתב עברי קדום, כתב אשורי	<u>עזרא ונחמיה כמנהיגים דתיים ולאומיים (המורה ילמד פעולה אחת של כל מנהיג)</u> <u>פעולות עזרא</u>: • אסיפת העם והתחייבות לגרש את הנשים הנוכריות בעקבות נישואי התערובת והמסחר בשבת • הנגשה / הנחלה של התורה: - תקנת קריאת התורה - תרגום התורה - פרשנות התורה (סופרים) - שינוי כתב התורה מהכתב העברי הקדום לכתב האשורי	מה היחס בין בית המקדש כמוקד של חיים דתיים ציבוריים לבין תקנות עזרא שנועדו לחיזוק קיום התורה בקרב הציבור?	

	• קריאת מפה : מפת פחוות יהוד בימי נחמיה ניתוח טקסט בהקשרו: אמנת נחמיה כביטוי לערכי התקופה	• אמנת נחמיה	<u>פעולות נחמיה</u> : • בניין החומה ושיקום ירושלים • איסור נישואי תערובת • סגירת שערי ירושלים למסחר בשבת • הסדרת מתן תרומות ומעשרות עבור המקדש		

ד. מרד החשמונאים וממלכתם (332 לפנה"ס – 63 לפנה"ס) (8 שעות)

הממלכה החשמונאית קמה מתוך עימות מדיני ותרבותי עם העולם היווני. האתגר שהציבה התרבות היוונית בפני היהדות היה שונה במידה ניכרת מהאתגרים הדתיים של ימי בית ראשון. בחלק הראשון של יחידה זו נלמד על ערכי העולם היווני ותרבותו, שעומדים בבסיסה של התרבות המערבית. נסקור בקצרה את ההיסטוריה היוונית – מהמלחמות הפרסיות דרך כיבושי אלכסנדר מוקדון ועד להקמת הממלכות ההלניסטיות. נעמוד גם על היבטים שונים של התרבות היוונית: השירה, האמנות, הספרות, החשיבה המדעית, הפילוסופיה ותרבות הגוף. מתוך כך, נעמוד על האופי המיוחד של המפגש היהודי-יווני, מפגש שלעתיים הביא להפריה הדדית ולעתיים היו לו פנים אלימות.

החלק השני של היחידה יעסוק בהיסטוריה התרבותית והמדינית של ארץ ישראל תחת השלטון היווני. נעסוק בעיקר בתופעת ההתייוונות, ובתגובות השונות בחברה היהודית. נסקור את התפתחות המרד החשמונאי, מראשיתו ועד לכינונה של המדינה החשמונאית, בימי שמעון החשמונאי.

מטרות

התלמידים:

1. יכירו היבטים מרכזיים של התרבות היוונית וההיסטוריה היוונית העתיקה;
2. יבינו את האתגר הייחודי שהציבה התרבות היוונית בפני העולם היהודי;
3. יבינו שלמפגש היהודי-יווני היו פנים שונות בזמנים שונים ובמקומות שונים, ויעמדו על הדמיון והשוני של מפגשים אלה;
4. ינתחו ויעריכו את השלכותיה של תופעת ההתייוונות על החברה היהודית;
5. יציגו את האירועים המרכזיים של מרד החשמונאים, מראשיתו ועד להקמת המדינה החשמונאית, ויסבירו את חשיבותם;
6. ינתחו את השלבים העיקריים בהתפתחות הממלכה החשמונאית;
7. יכירו את הקבוצות העיקריות בחברה היהודית, וישוו בין התפיסות המרכזיות של כל קבוצה (פרושים, צדוקים, איסיים, גרים מקרב העמים שנכבשו);
8. יעריכו את מעמדם ופעילותם של הפרושים כהמשך לפעילות הסופרים;
9. יציגו תפיסות עולם של הקבוצות העיקריות בחברה היהודית ויחלצו ערכים שהנחו את הקבוצות.

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
אסתטיקה הומניזם חשיבה רציונאלית יצירתיות "חיל וכוח לעומת הרוח"	• קריאת מפה : - מלחמות פרס-יוון - המלחמות הפלופונסיות • סיור וירטואלי באתונה העתיקה • עבודה בצוות – הכנת פינות העמקה בכיתה : תרבות יוונית כבסיס לתרבות המערבית • ניתוח מקור חזותי : תמונות ענפי ספורט / מקצועות לימוד מתקופת יוון ומתקופתנו	• הלנים • הר אולימפוס והאלים היווניים • פוליס • דמוקרטיה • המשחקים האולימפיים • גימנסיון • אמפיתיאטרון • אצטדיון • פילוסופיה – סוקרטס ; אפלטון • תרבות המערב	• מלחמות פרס-יוון ועליית אתונה • הפוליס היוונית • אתונה - הדמוקרטיה האתונאית - מרכז התרבות היוונית : פילוסופיה, נגינה, ספורט, אדריכלות, ספרות ושירה, תיאטרון (היכרות עם כל תחומי התרבות והעמקה לפי בחירת המורה בשני תחומים) • ספרטה : צבא כתרבות	מה היו המאפיינים של הפוליס היוונית, וכיצד היא יצרה את מושג התרבות המוכר לנו כיום?	יוון ותרבותה (2 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפול מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
	● קריאת מפה : מפת כיבושי אלכסנדר מוקדון – מפה דינמית ● איסוף נתונים והצגת מידע; הבחנה בין מקורות מידע הבניית דמות היסטורית: הערכת אלכסנדר מוקדון על ידי היסטוריונים של העת העתיקה ומקורות האגדה של חז"ל	● אלכסנדר מוקדון ● אריסטו (כמורהו של אלכסנדר) ● הלניזם ● הדיאדוכים	ממלכת מוקדון כובשת ומנהיגה את יוון <u>אלכסנדר מוקדון והקמת העולם ההלניסטי</u> ● תכונותיו כמנהיג: השכלה, כושר מנהיגות, מנהיגות צבאית ● מסעות הכיבושים של אלכסנדר מוקדון ● הקמת פוליס (אלכסנדריה) ● מיזוג תרבויות (מזרח ומערב) חלוקת האימפריה בין היורשים ומלחמות הדיאדוכים	מה היו הגורמים להצלחתו של אלכסנדר מוקדון?	האימפריה ההלניסטית (1 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפול מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
שאלה של זהות: - פתיחות תרבותית וקבלת השפה, או בדלנות חברתית ותרבותית? - מה בין התבוללות לפתיחות?	• קריאת מפה והפקת מידע עליהן: "מסע" בערים הלניסטיות בא"י באמצעו מפה אינטראקטיבית • מיזוג מידע וייצוג: התלמידים יכינו תוכנית לסיור בעיר הלניסטית: שם העיר, מעמדה, מבנה העיר מוסדותיה ואתרים מרכזיים; האמנות ההלניסטית בעיר. • למידה חוץ-כיתתית סיור בעיר הלניסטית (בית שאן, קיסריה) • מילון מילים שמקורן ביוונית • שיח טיעוני – משפט ציבורי לתרבות היוונית: התייחסויות חיוביות לתרבות היוונית (פילון; אגרת אריסטיאס) ושליליות (מקורות חז"ל)	• בית תלמי • בית סלווקוס • יהדות אלכסנדריה • תרגום השבעים	הקמת פוליס בא"י על בסיס האוכלוסייה הלא-יהודית ומתיישבים יווניים מאבקי בית סלווקוס ובית תלמי על השליטה בארץ <u>השפעת ההלניזם (יוונית) על השפה והתרבות היהודית</u> • שאילת מילים יווניות • תרגום השבעים	במה באה לידי ביטוי ההשפעה ההלניסטית בארץ ישראל?	ארץ ישראל תחת שלטון האימפריות ההלניסטיות (1 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
קידוש השם נאמנות לתורה גבורה פיסית ורוחנית מה בין מפגש ודיאלוג בין תרבויות לבין התבוללות?	• ציר זמן למרד החשמונאים וממלכתם (167-63 לפנה"ס) • כתיבת טיעון / שיח טיעוני : האם ללכת לגימנסיון? • פעילות 'לב לדעת' : האם הליכה למשחק כדורגל / קולנוע / תיאטרון זו התייוונות? • איסוף נתונים והצגת מידע : בניית דמות היסטורית / ספרותית : -חנה ושבעת בניה -מתתיהו כמנהיג דתי -יהודה המקבי כמצביא	• התייוונות • ירושלים – אנטיוכיה • גזרות שמד • חסידים ומקדשי השם • מתתיהו • יהודה • חג החנוכה	<u>הרקע לפרוץ המרד</u> א. ההתנגדות להתייוונות • המתיוונים המתונים (יאסון) • המתיוונים הקיצוניים (מנלאוס) • הפיכת ירושלים לפוליס • ההתקוממות העממית נגד מנלאוס ב. גזירות הדת של אנטיוכוס	האם המרד פרץ בגלל גזרות הדת או בגלל המתיוונים? כיצד קמה הממלכה החשמונאית?	מרד החשמונאים וממלכתם (4 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
מרכזיות המקדש עצמאות מדינית מה בין מחלוקת לשם שמים לבין מחלוקת שלא לשם שמים?	• קריאת מפה : קרב אמאוס, קרב אלעשה <u>כיצד קמה ממלכה?</u> • קריאת מפה : ההתפשטות של הממלכה החשמונאית (עם נקודות ציון של קרבות) • למידה חוץ-כיתתית : סיורים באתרי קרבות המקבים • איתור ואיסוף מידע והבחנה בין מקורות : - מטבעות בית חשמונאי	• יונתן • שמעון • יוחנן הורקנוס • ינאי המלך • שלומציון המלכה • שמעון בן שטח • בית חשמונאי	<u>מהלך המרד</u> • פרוץ המרד : מתתיהו ובניו • קרבות יהודה המקבי : (רשימת הקרבות ; קרב לדוגמה : קרב אמאוס) • הישגי יהודה המקבי : סילוק היוונים וטיהור המקדש • המשבר בעקבות מות יהודה בקרב אלעשה <u>המשך המרד</u> • יונתן נשיא וכהן גדול		

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
ערכי הצדוקים והפרושים מחיר המחלוקת והשלכותיה על המצב המדיני חשיבות התושב"ע כמפרשת התורה שבכתב; טהרה ושיתופיות	- שמות מלכי חשמונאי (ריבונות והתייוונות בבית חשמונאי) • מיון ומיזוג מידע: טבלת התפקידים וההישגים של בני משפחת חשמונאי • ניתוח טקסט בהקשרו: - "ממחרת השבת" – למחלוקת הפרושים וצדוקים - "סרך היחד" – טקס הקבלה לעדת היחד וחיי היומיום בקומראן • שיח טיעוני: האם להיות 'צדיק' משמעותו לפרוש מהחברה?	• שושלת שלטונית-מלכותית • כיתתיות • פרושים, צדוקים, איסיים	• שמעון – נשיא וכהן גדול (הבטחה לשושלת) • יוחנן הורקנוס – כיבושיו • יהודה אריסטובלוס – כהן ומלך • ינאי המלך – מלך וכהן גדול; כיבושיו • שלומציון המלכה (שמעון בן שטח) <u>החברה היהודית בתקופה החשמונאית</u>	מדוע בעידן של עצמאות פורחות הכיתות השונות, ופורצות מחלוקות?	

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפול מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
		• קומראן • תקופת הזוגות	• פרושים ומרכזיות התורה לעומת הצדוקים וחשיבות המקדש • האיסיים ומגילות קומראן (פרישות וטהרה נגד המקדש) <u>ריב האחים יהודה הורקנוס</u> <u>ויוחנן אריסטובלוס</u>		

ה. ראשית השליטה הרומית ומלכות הורדוס (63 לפנה"ס – 4 לפנה"ס) (9 שעות)

בשנת 63 לפנה"ס הסתיימה העצמאות החשמונאית. כתר המלוכה נשלל מיוחנן הורקנוס, ומאוחר יותר הורדוס התמנה למלך על ידי הרומאים. קווי המתח בין הקבוצות השונות בחברה היהודית, שנסקרו לעיל, קיבלו עתה ביטוי חריף יותר. היחידה תפתח בסקירה קצרה של האימפריאליזם הרומי ושל המעבר מרפובליקה לקיסרות; לאחר מכן היא תעסוק בתקופת שלטונו של הורדוס, תוך שימת דגש מיוחד על מפעלי הבנייה שלו (בית המקדש, קיסריה). שלטונו של הורדוס סימל בעיני רבים בעם את אבדן העצמאות ואת השעבוד לרומא. על רקע השנאה כלפיו, החלו להתגבש תנועות שקראו למרד ברומא. ביחידה נסקור את התנועות השונות ואת ההבדלים ביניהן.

מטרות

התלמידים:

1. יאפיינו את טיבו של האימפריאליזם הרומי, ויחלצו ערכים ותפיסות עולם שעצבו אותו;
2. ינתחו אירועים שהובילו למעבר מתקופת הרפובליקה לקיסרות בראשותו של אוגוסטוס, ויעמדו על השלכותיהם על רומא ועל הנתונים באימפריה;
3. יבינו את המתח שבין ערכי החברה הרומית לערכי החברה היהודית;
4. ינתחו את דמותו המורכבת של הורדוס ויעמדו על מעמדו המיוחד כ"מלך בחסד רומא";
5. יכירו את מפעלי הבנייה העיקריים של הורדוס, ויעריכו את תרומתו להתפתחותה של יהודה.

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפול מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
קדמה ופיתוח	• ציר זמן : התפשטותה של רומא • קריאת מפה : מפת התפשטות האימפריה הרומית • סיור וירטואלי ברומא העתיקה • יצירת לוחות שנה (שמש, ירח, שמי-ירחי)	• הסנאט • קונסולים • רפובליקה • אוגוסטוס • השלום • הרומאי • פרובינקיות • נציבים • הלוח • היוליאני	<u>מרפובליקה לקיסרות</u> • התפשטות האימפריה • מלחמת האזרחים • המעבר לשלטון יחיד (אוגוסטוס) <u>ניהול האימפריה:</u> • הצבא הרומי • האחדות הרומאית • מפעלי הבנייה • הלוח היוליאני • רשת הדרכים	האימפריה הרומית המעבר ממשטר רפובליקני לשלטון יחיד והשלכותיו	האימפריה הרומית (4 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
חשיבות האחוה דילמה: מה יותר נכון – להוביל פיתוח בחסות הרומאים או לשמור על עצמאות תרבותית תוך סיכון הקיים?	• יצירת לוח סינכרוני והסקת מסקנות: אירועים בקיסרות הרומית מול אירועים בא"י • למידה חוץ כיתתית – סיור בקיסריה / במצדה, סיור וירטואלי בהר הבית • שיח טיעוני – משפט ציבורי: משפט הורדוס לפני הסנהדרין • הצדקת ידע והערכתו: הורדוס כמלך ישראל או שליט נכרי בחסות רומא	• הורדוס • מלך חסות • קיסריה • הרודיון • מצדה • בית המקדש	<u>מלחמת האחים החשמונאים וכיבוש ארץ ישראל על ידי פומפיוס הורדוס</u> • מוצאו של הורדוס • עליית הורדוס וחסול השושלת החשמונאית • הורדוס "מלך בחסות רומא" • מפעלי הבנייה: - הר הבית ובית המקדש - קיסריה - הרודיון ומצדה <u>ההתנגדות להורדוס</u> • שרידי בית חשמונאי ואוהדיו • הציפייה למלך מבית דוד	הורדוס – מלך יהודי או מלך רומאי ?	יהודה ורומא (א) הורדוס וזמנו (5 ש')

ו. מממלכה לפרובינקיה: יהודה בתקופת הנציבים והמרד הגדול (4 לפנה"ס – 70 לספה"נ) (8 שעות)

70 השנים האחרונות לבית השני עמדו בסימן של החרפת קווי השבר שנדונו ביחידות הקודמות. היחידה תצביע על שלושה צירי עימות שהביאו בסופו של דבר לפרוץ המרד הגדול, אך במקביל יצוינו ההתחלות של תפיסות ותנועות שאפשרו את המשך הקיום היהודי גם לאחר חורבן בית שני וכישלון מרד בר כוכבא:

1. בין יהודה לרומא – בראשית המאה הראשונה לספירה עברה יהודה לשלטון ישיר תחת אחריותם של נציבים ממונים. רמתם האישית הירודה של חלק מהנציבים וחוסר הרגישות שלהם הובילו לעימותים הולכים וגוברים. במיוחד יש להדגיש את ההשלכות הקשות שנודעו לפרשת צלם קליגולה.
2. בין יהודים לנכרים – שלטון הנציבים נשען במידה רבה על האוכלוסייה היוונית בארץ. הערים המעורבות, ובראשן קיסריה, סבלו מעימותים רבים בין היהודים ליוונים.
3. בין יהודים לבין עצמם – הקיטוב בתוך החברה היהודית הלך והעמיק. מצד אחד, משפחות הכהונה הגדולה הלכו והתעשרו, במידה רבה על ידי ניצול של חוקי התרומות והמעשרות, ומצד שני, רבים בעם ירדו מנכסיהם. לעימות המעמדי-חברתי היה גם נופך דתי. משפחות הכהונה הגדולה והאריסטוקרטיה היו מזוהות עם הצדוקים, ואילו המוני העם היו מזוהים עם הפרושים. בתוך הפרושים הלך והתגבר הזרם הקנאי – הפילוסופיה הרביעית – ששאף לחירות בכל מחיר.

מטרות

התלמידים:

1. יכירו את האירועים המרכזיים ממות הורדוס ועד לחורבן הבית השני, על פי סדר כרונולוגי;
2. יחלצו את הערכים שעומדים בבסיס תפיסות העולם של הפלגים השונים, וינתחו את המתחים הפנימיים בין הפלגים השונים בחברה היהודית ואת תוצאותיהם;
3. יעמדו על הקשר בין רעיונות, אמונות ודעות, והשלכותיהם על תהליכים חברתיים, פוליטיים ומדיניים;
4. ינתחו את דמותו המורכבת של פלאוויוס יוספוס ואת הערכים שהנחו אותו בכתיבה ובהנהגה, ויעמדו על חשיבות כתביו המשמשים כמקור היסטורי.

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
	● ציר זמן – הצגת צירי זמן סינכרוניים לתולדות רומא ותולדות ישראל ● קריאה ביקורתית – ספרות חז"ל כמקור היסטורי: דמותו של אגריפס המלך בספרות חז"ל ● מיזוג מידע: דברי חכמים, יוספוס וישו על שחיתות משפחות הכוהנים הגדולים	● מפקד קורניוס ● פונטיוס פילטוס ● קליגולה ● אגריפס הראשון ● פלורוס	<u>המעבר משלטון תחת מלך חסות לשלטון ישיר של הנציבים</u> ● מפקד קורניוס <u>הגורמים למרד</u> ● המתח בין היהודים לשלטון הרומי - פיקוח הנציבים על בית המקדש - ביזת המקדש על ידי פילטוס - גזירת הצלם של קליגולה - אגריפס המלך - מעשי הנציב פלורוס ● יחסי יהודים-נכרים	הסיבות למרד הגדול – האם זהו מרד דתי, לאומי, או חברתי?	יהודה ורומא (ב) ממות הורדוס ועד חורבן המקדש (8 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
• סובלנות ועמידה על האמת • טוהר המידות : יושרה ואחריות חברתית • מחלוקת וקבלת הכרעה • אהבת חינם ואחריות לעומת שנאת חינם וקנאות • עמידה על עקרונות לעומת שמירה על הקיים	• השוואה : ערכים חברתיים ודתיים של הכיתות היהודיות • הבחנה בין מקורות מידע – דברי יוספוס על המורדים : בין עובדה לדעה • איתור ואיסוף מידע – ניתוח מקורות ארכיאולוגיים : מטבעות המרד כמבטאים אידיאולוגיה • קריאת מפה – מפת המרד	• קנאים • סיקריקים • ישן • פלאוויוס • יוספוס • אספסיאנוס • יוחנן מגוש חלב • טיטוס • רבן יוחנן בן זכאי • מצדה	- העימות היהודי-יווני בקיסריה ופרשת בית הכנסת • התפוררות החברה היהודית - שחיתות משפחות הכהונה הגדולה - המשך המתח בין פרושים לצדוקים - קנאים ומתונים - ראשית הנצרות <u>המרד הגדול</u> • ההכנות למרד ומטרות המורדים • הפסקת הקרבת הקרבן לשלום הקיסר		

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
• עצמאות מדינית לעומת אוטונומיה דתית • חירות לעומת חיי שעבוד • קדושת החיים • הרעות	• קריאת טקסט בהקשרו – סיפור יציאת ריב"ז: חירות או הצלה מועטת • שיח טיעוני – משחק תפקידים בין מתנגדי המרד (אגריפס השני) ותומכיו (יוחנן מגוש מחלב, אלעזר בן יאיר) • שיח טיעוני והצדקת הידע – משפט מבויס: יוספוס – היסטוריון, מצביא או בוגד? • למידה בינתחומית – ניתוח מקור ספרותי: "מסדה" מאת יצחק למדן		• כיבוש הגליל ויוסף בן מתתיהו • ריב הסיעות ושריפת מחסני המזון • יציאת ריב"ז מהעיר • המצור והחורבן • נפילת מצדה		

ז. מיבנה לבבל (70 – 630) (13 שעות)

חורבן הבית השני יצר שבר עמוק בחברה היהודית. בית המקדש היה העוגן המרכזי של החיים הדתיים. מצוות רבות היו קשורות במקדש, ואף היכולת של אדם מן היישוב לכפר על חטאיו ולהודות לאל הייתה קשורה באופן הדוק למקדש ולעבודת הכהן הגדול. שאלת הכפרה והדרכים להמשך הקשר בין העם לאל הצריכו היערכות מחדש של העולם היהודי. למרד היו גם השלכות חברתיות קשות: הפלגנות בחברה היהודית, שהגיעה לשיאה במלחמת האחים בזמן המרד, הוכחה כמסוכנת להמשך הקיום. ביבנה החל תהליך של התמודדות עם ההשלכות הדתיות של החורבן. בד בבד עם ההתמודדות עם תוצאות החורבן, המשיכו לפעם בעם תקוות לגאולה, שהגיעו לשיאן במרד בר כוכבא.

לאחר כישלון מרד בר כוכבא התגבשה היהדות כאורח חיים המבוסס על קיום תורה ומצוות, ועל כן ההנהגה בתחומים רבים הייתה נתונה בידי החכמים. אחד משיאיו של תהליך זה היה עריכת המשנה בידי רבי יהודה הנשיא. המוסד הקהילתי שסביבו התארגנו החיים היהודיים היה בית הכנסת המקומי, שבו נפגשה הקהילה באופן סדיר. עם חתימת המשנה והגעתה לבבל, החלה תקופת האמוראים, שבמהלכה פרוחה יהדות בבל ומוסדות לימוד התורה שבה. בגולת בבל עוצבו החיים היהודיים כמערכת עשירה ותוססת של עיון ופרשנות בדברי חכמים. התלמוד הבבלי, שנערך לאחר מאות שנים של לימוד ועיון, נעשה לעוגן הדתי והתרבותי של היהודים כמעט בכל ארצות גלותם למשך מאות השנים הבאות. היחידה תסקור את הישגי המרכז ביבנה, את מרד בר כוכבא, ובעקבות כישלוננו – את מעבר הנשיאות לגליל. חלקה האחרון של היחידה יעסוק באמוראי בבל ובהיווצרות התלמוד הבבלי. ההתמודדות של העולם היהודי עם החורבן והשלכותיו מזמנת דיון במגוון רחב של נושאים: היכולת של עמים ויחידים להשתקם בעקבות משברים והצורך בעדכון ובהתאמות באורח החיים כמענה לשינויים במציאות.

מטרות התלמידים:

1. יכירו ויעריכו את תרומתם של חכמי יבנה לעיצוב ההלכה ולהתמודדות עם החורבן;
2. ינתחו את המחלוקות סביב דמותו של בר כוכבא וסביב מעשיו;
3. יעמדו על חשיבות חתימת המשנה והתגבשות מוסד בית הכנסת להמשך השמירה על זהות יהודית והמשך קיום התרבות והעם היהודי, על רקע אבדן הריבונות;
4. יכירו את מרכזיותם של חכמי בבל והתלמוד הבבלי לעולם היהודי, ביצירת מענה עדכני לאורח חיים יהודי במציאות משתנה.

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
התמודדות וצמיחה מתוך משבר תורה ותפילה אחדות ההלכה "עת לעשות לה' " מרד בר כוכבא – האם הוא היה ביטוי לאמונה	• ציר זמן – בניית צירי זמן מקבילים : הקהילות היהודיות בארץ ישראל ובבל 640-70. • מיזוג מידע – הסידור והמשנה כמקור לפעולות רבן גמליאל דיבנה • איתור ואיסוף מידע – הבניית דמות היסטורית: רבן גמליאל דיבנה לאור מקורות חז"ל • איתור, איסוף ומיזוג מידע – מרד בר כוכבא לאור מקורות: - ספרותיים: חז"ל, היסטוריונים רומיים, אבות הכנסייה - ארכיאולוגיים: אגרות, מטבעות, מערכות המסתור	• יבנה וחכמיה • רבן גמליאל • הנשיאות • תפילות הקבע • נצרות ונוצרים • אחדות ההלכה • בר כוכבא • איליה • קפיטולינה • הדריינוס • ביתר • ר' עקיבא	<u>יבנה כמרכז דתי</u> • האבל והמשבר בעקבות החורבן • תקנות ריב"ז – זכר למקדש או תחליף למקדש? • רבן גמליאל דיבנה: קביעת סדר התפילה [סדר ליל פסח], ברכת המינים • <u>מרד בר כוכבא (132-136)</u> • הסיבות למרד בר כוכבא (בניית איליה קפיטולינה וגזירת המילה בידי הדריינוס) • ההכנות למרד	כיצד המשיכו היהודים לחיות בא"י לאחר חורבן המקדש? כיצד פעלו החכמים לגיבוש העם לאחר החורבן? מרד בר כוכבא לאור הסיבות והתוצאות	יהודה ורומא (ג) לאחר חורבן המקדש (6 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
ולביטחון בה' או טעות היסטורית?	• איתור ואיסוף מידע – הבניית דמות היסטורית: ר' עקיבא כמנהיג דתי ולאומי לאור מקורות חז"ל • למידה חוץ-כיתתית – סיור במערות המסתור • קריאת מפה – מפת בתי הכנסת בארץ בתקופה הביזנטית: פיזור וריכוז האוכלוסייה • איתור ואיסוף מידע – הבניית דמות היסטורית: ר' יהודה הנשיא מנהיג דתי ולאומי לאור מקורות חז"ל • איתור, איסוף ומיזוג מידע – בית הכנסת והציבור היהודי: פסיפסים, ומקורות חז"ל	• עשרת הרוגי מלכות • אושא • ר' יהודה הנשיא • משנה	• ר' עקיבא וחכמים – המחלוקת על התמיכה בבר כוכבא • מהלך המרד • כיבוש ביתר • גזירות הרומאים בעקבות המרד ועשרת הרוגי מלכות <u>מעבר המרכז היהודי לגליל</u> <u>והנהגת חכמים</u> • המעבר לאושא • התבססות הנשיאות בהנהגת העם • ר' יהודה הנשיא - עריכת המשנה - מעמדו הכלכלי והמדיני	התבססות הנהגת העם בידי הנשיאות והחכמים	

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפול מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
ההלכה כמעצבת החיים היהודיים קהילתיות ושייכות התבדלות ושותפות: בין הקהילה היהודית לעולם הנוכרי	● למידה חוץ-כיתתית – החיים היהודיים בגליל: סיור בבתי הכנסת, ציפורי ובית שערים – הזיקה לעולם היווני-רומי		● עליית בתי הכנסת ● הזיקה לעולם היווני-רומי (מילים שאולות; פסיפסים)		
לימוד תורה התפתחות התורה שבעל פה	● ציר זמן – צירי זמן מקבילים לאמוראי בבל וארץ ישראל, ויצירותיהם ● קריאת מפה – מפת היישוב היהודי בבבל: היבטים כלכליים ותרבותיים ● קריאת מפה – מפת ים ההלכה: התפתחות התורה שבעל פה לאורך הזמן והמרחב ● למידה בינתחומית – ספרות, תושב"ע ולשון (אמנות): ניתוח פיוט ומדרש לדוגמה	● אמוראים ● תלמוד ירושלמי ● תלמוד בבלי ● הפיוט והמדרש ● ישיבות בבל ● רב ושמואל ● ראש הגולה	<u>היצירה האמוראית</u> ● תלמוד בבלי ● תלמוד ירושלמי ● מדרש ופיוט <u>ישיבות בבל והנהגת יהדות בבל</u> ● סורא ● פומפדיתא	גולת בבל כמרכז התורה של העם היהודי	אמוראי בבל והתלמוד הבבלי (6 ש')

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
אחדות ההלכה דילמה : האם להעדיף את ישיבת ארץ ישראל	• ניתוח טקסט בהקשרו – סוגיה תלמודית כמקור היסטורי (ירידת רב לבבל [בבלי, סנהדרין ה ע"ב]) • איתור, איסוף ומיזוג מידע – בניית דמות היסטורית: מעמדו ותפקידיו של ראש הגולה לאור מקורות חז"ל • איתור ואיסוף מידע – בניית דמות היסטורית:	• ירחי כלה • רב • שמואל	• היחסים בין ראש הגולה לחכמי בבל • הפצת התורה לציבור (ירחי כלה) • <u>בין בבל לארץ ישראל ומעבר התורה שבעל פה</u> • בואו של רב לבבל והקמת הישיבות	הפצת התלמוד הבבלי על ידי חכמי בבל לכלל ישראל	

"לב לדעת" דיון בערכים	טיפוח מיומנויות חשיבה והצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות מרכזיות ומוקדים בהוראה	שאלת מוקד	פרקי הלימוד (שעות הלימוד)
או את לימוד התורה האיכותי בחוץ לארץ? מנהיגות תורנית לעומת מנהיגות מדינית מעלת ארץ ישראל וערך לימוד התורה	- רב - שמואל - ר' יוחנן • שיח טיעוני – משחק תפקידים : האם לעבור לישיבת סורא או להישאר בבית המדרש בטבריה	• סוד העיבור	• יחסי הנשיא וראש הגולה • יחסי בבל וארץ ישראל • מחלוקת העיבור בין בבל לארץ ישראל • עליית תלמידי חכמים מבבל על אף איסור העלייה		